

Індикатори розвитку територіальної громади відображають лише ті явища, які безпосередньо контролюються місцевою владою. Вони також охоплюють питання, на вирішення яких місцева влада може впливати опосередковано, через інших партнерів по громаді. Територіальна громада самостійно вирішує, які індикатори їй необхідно застосовувати.

Краща якість життя як наслідок сталого розвитку означає, що економіка, довкілля та суспільний добробут населення взаємозалежні, а тому головною метою діяльності місцевої влади є захист та поліпшення довкілля, забезпечення основних потреб людини, зокрема тепла в помешканнях, безпеку на вулицях та надання людині можливості реалізації свого потенціалу через освіту, належний стан здоров'я та зайнятість.

Отже, індикатори – це інструменти виміру, спрощення та вирішення важливих питань та тенденцій. Вони стають опорними точками, за якими визначається досягнення результатів та можуть допомогти розумінню сталого розвитку, підвищити усвідомлення важливості його ключових питань. Індикатори сталого розвитку можуть підказати людям, що їм треба робити. Сталий розвиток – це не лише сфера впровадження рішень центральних або місцевих органів влади, кожен член громади здатен взяти участь у ньому.

Таким чином, запровадження принципів сталого розвитку територіальної громади вимагає від органу місцевого самоврядування застосування індикаторів, що дозволяють проводити моніторинг результатів реалізації місцевих програм у напрямку задоволення потреб нинішнього покоління без загрози можливостям поколінь майбутніх задовольняти свої потреби. Ці індикатори допомагають працівникам місцевих органів влади, а також надають інформацію громадськості щодо обміну досвідом з досягнення визначених територіальною громадою цілей сталого розвитку [1, с. 56–59].

Література:

1. Куйбіда В.С. Сучасні проблеми і регіональні особливості місцевого самоврядування в Україні / В.С. Куйбіда ; УАДУ. – Л. : Літопис, 2001. – 176 с.
2. Мамонова В.В. Методологія управління територіальним розвитком : монографія / В.В. Мамонова. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2006. – 196 с.

Купін А.П., к.ю.н., доц. (Запоріжжя, Україна)

ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ ТА ВИБОРУ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сьогодні для української держави одним із значних викликів модернізації політичної системи є її дисфункція у частині реалізації громадянських прав і свобод, зокрема, свобода пересування та вибору місця проживання та їх вплив на реалізацію виборчих прав. Вказана дисфункція потенційно здатна привести

навіть до дезінтеграції суспільства, коли відсутні загальновизнані правила і норми, або вони суперечать одне одному, невизначеним, недостатнім або суперчливим є їх політико-правовий статус, коли закон не здатен захистити всі категорії населення.

Окрім традиційних проблем і викликів модернізації політичної системи України (імітаційний характер запозичення політичних інститутів, звичаєва корупція, звичаєве порушення законів та інші) після подій 2014 року, до їх переліку долучилися такі надважливі, як можливість реалізації громадянських прав і свобод на всій території держави всіма її громадянами. Якщо до 2013–2014 року основною характеристикою модернізації політичної системи України був мирний характер перетворень, то тепер в умовах анексії, військових дій та окупації частини території перед державою ще й постали завдання забезпечення в нових умовах конституційних особистих прав всіх її громадян. В першу чергу йдеться про права на свободу пересування та вибору місця проживання та пов'язану з цим реалізацію пасивного і активного виборчого права громадянами України.

Незважаючи на визначний інтерес в працях вчених до проблеми модернізації, залишаються малодослідженими її прикладні аспекти, комплексний підхід до аналізу чинників модернізації в умовах військових конфліктів та втрати контролю над частиною територій, демократичного транзиту політико-правових норм з реалізації громадянських прав і свобод.

З метою запобігання дезінтеграції, аномії суспільства, держава, перш за все, має гарантувати безпеку життя та інші базові права людини, а тому до її основних функцій належать – оборона, захист правопорядку, законності, охорона прав і свобод громадян. Таким чином, вказані проблеми характеризують сучасну політичну ситуацію в Україні як загальну екзоендогенну кризу, яка залежить від багатьох пов'язаних між собою криз: втручання інших держав у внутрішню політику, криза вищих органів влади, партійної системи, судової системи, легітимності, конституційна криза.

Конституційна криза зумовлена тим, що на відміну від більшості демократичних країн, український основний закон не є актом, який відображає бачення всього суспільства, консенсус між соціальними та політичними групами з приводу ключових правил і норм співіснування, розподілу благ у суспільстві, а тільки вдалою компіляцією найкращих світових конституційних практик без урахування національної специфіки та механізмів практичної реалізації. Конституція, як і більшість вітчизняних нормативно-правових актів у сфері реалізації громадянських прав і свобод, що детальніше буде проаналізовано нами далі, тільки декларативно закріплює особисті права і свободи громадян, документами, які подекуди суперечать один одному, не мають необхідного політико-правового статусу та вступають у протиріччя з світовою і європейською політико-правовою практикою.

Нагадаємо, що за чинним законодавством про місцеві вибори, внутрішньо переміщені особи позбавлені права голосу, в першу чергу це стосується виборів в межах реформи децентралізації до об'єднаних територіальних громад, в яких вони фактично проживають і зачасту беруть активну участь у їх соціально–

політичному житті. Позбавлення нових мешканців громад можливості впливати на процес розробки рішень на місцевому, а також національному рівнях, може привести до маргіналізації цієї групи людей і їх інтересів. Саме тому є сенс якомога частіше спілкуватися з людьми й керівниками регіонів, щоб знову і знову актуалізовувати питання про активне залучення нових мешканців громад до життя у них, в тому числі шляхом участі у місцевих виборах.

Викликає занепокоєння те, що сьогодні переважно міжнародні правозахисні організації, владні інституції та переважно підтримувані ними вітчизняні громадські організації й холдинги виступають суб'єктом ініціативи усунення вказаних дисфункцій політичної системи України в контексті її модернізації. Органи державної влади України, політичні партії не виявляють на сьогоднішній день визначної активності і політичної волі для розв'язання цієї проблеми.

Так, У Європарламенті опубліковано дослідження на тему виборчих реформ у трьох країнах, з якими ЄС уклав угоди про асоціацію – в Україні, Грузії та Молдові. Згадується тут і українська прописка, як фактор, що обмежує можливість переселенців голосувати за місцем фактичного проживання. Автори пишуть про Законопроект №6240, що передбачає скасування перепон для голосування на місцевих виборах ВПО та трудових мігрантів. Однак, як вони відзначають, незважаючи на міжнародне право, яке зобов'язує держави надавати переселенцям можливість голосування, для українського парламенту це не є пріоритетом.

Незважаючи на те, що проект Виборчого кодексу, проголосований у першому читанні парламентом, за оцінками різних експертів, до нього вже внесено від 2000 до 4000 поправок і перспектива його остаточного прийняття досі не визначена у часі. Підготовлені пропозиції до проекту Виборчого кодексу крім усього іншого передбачають: захист виборчих прав внутрішньо переміщених осіб та трудових мігрантів, врегулювання процесу подання кандидатами на виборах декларацій відповідно до актуального антикорупційного законодавства, розширення прав офіційних спостерігачів від громадських організацій тощо.

Реєстрація місця проживання впливає на реалізацію виборчих прав громадян. Так, відповідно до ст. 3 ЗУ «Про місцеві вибори», право голосу на місцевих виборах мають громадяни України, які мають право голосу відповідно до ст. 70 КУ та проживають на території відповідно області, району, міста села та селища у межах відповідного територіального виборчого округу. Зауважимо, що законодавство багатьох країн ЄС, натомість, передбачає, що обирати і бути обраними на місцевих виборах мають право тільки громадяни країни та громадяни ЄС (а в деяких країнах і іноземці), які постійно проживають на території відповідної територіальної одиниці кілька років.

У зв'язку з цим на наш погляд існує нагальна необхідність внесення відповідних змін до законодавства про місцеві вибори та визначити як один із цензів пасивного виборчого права постійне проживання протягом останніх кількох років перед виборами на території виборчого округу кандидата. Таку необхідність можна пояснити тим, що депутат місцевої ради є представником

своїх виборців та територіальної громади, тобто жителів відповідної територіальної одиниці, що, у свою чергу, передбачає необхідність більш глибокого розуміння та усвідомлення депутатом економічних, соціальних та інших проблем територіальної громади і відповідно до цього більш компетентного виконання своїх обов'язків. Нажаль новий Закон України «Про місцеві вибори», не тільки не ввів ценз осілості для реалізації пасивного виборчого права, але й не вимагає, щоб кандидати на місцевих виборах проживали на території відповідного виборчого округу, що відкриває можливості потрапляння до депутатського корпусу більш фінансово спроможних кандидатів зі столиці та інших міст нашої держави, та, відповідно, обмежує такі можливості для місцевих, зачасти обізнаніших у локальних проблемах та зацікавлених у ефективному їх розв'язанні.

Місце проживання також впливає на реалізацію активного виборчого права громадянами України на виборах народних депутатів України. Так, згідно з ч. 10 ст. 2 ЗУ «Про вибори народних депутатів України» виборець, який проживає або на день проведення голосування на виборах депутатів перебуває на території іноземної держави, а також громадянин України, якому тимчасово змінено місце голосування (без зміни виборчої адреси) на іншу виборчу ділянку поза межами одномандатного округу, до якого такий виборець віднесений на підставі відомостей Державного реєстру виборців про його виборчу адресу, має право голосу на виборах депутатів лише у загальнодержавному окрузі. Реалізація цього права забезпечується включенням виборця до списку виборців на відповідній виборчій ділянці із зазначенням, що такий виборець отримує лише бюлетень для голосування у загальнодержавному окрузі. Це означає, що перебуваючи в день виборів поза округом, в якому зареєстроване його місце проживання, він зможе реалізувати своє право на голосування в одномандатному окрузі.

У зв'язку з цим вважаємо за необхідне визначитись з правовим статусом територій оскільки він є передумовою для реалізації громадянських прав та свобод. Також існує нагальна необхідність внесення відповідних змін до законодавства про місцеві вибори та визначити як один із цензів пасивного виборчого права постійне проживання протягом останніх кількох років перед виборами на території виборчого округу кандидата.

*Павелко М.С., студентка (Запоріжжя, Україна)
Наук. кер.: Бабарикіна Н.А. ст. викл. (Запоріжжя, Україна)*

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

На межі тисячоліть людство зіткнулося з надзвичайно гострими проблемами, які дістали назву «глобальні» і під якими розумітимемо сукупність суперечливих процесів, що є змістом сучасної кризи світової цивілізації. Глобальні проблеми створюють загрозу нормальному розвитку і навіть існуванню країн світу, потребують для відвернення цих катастрофічних

